

درس: مبانی فلسفی و روش‌شناسی اقتصاد مقطع: کارشناسی رشته: اقتصاد استاد: ناصر الهی

۱- معرفی و اهداف درس

این درس به کاوش در مبانی فلسفی شکل‌دهنده به علم اقتصاد می‌پردازد. هدف اصلی، فراهم آوردن چارچوبی عمیق برای درک مفاهیم، روش‌ها و پیامدهای اخلاقی نظریه‌ها و سیاست‌های اقتصادی است. دانشجویان با بنیان‌های فلسفی تفکر اقتصادی آشنا شده و توانایی نقد، ارزیابی و تحلیل مسائل اقتصادی را در بستری فلسفی توسعه خواهند داد.

در پایان این دوره، انتظار می‌رود دانشجویان بتوانند:

- مفاهیم کلیدی فلسفه علم و اقتصاد را درک کرده و به کار گیرند: مفاهیم هستی‌شناسی (Ontology) (مانند ماهیت واقعیت اقتصادی، کنشگران و نهادها) و معرفت‌شناسی (Epistemology) (چگونگی تولید دانش اقتصادی) را توضیح دهند.
- مکاتب روش‌شناسی اقتصادی را تحلیل و نقد کنند: نقاط قوت و ضعف رویکردهای روش‌شناختی مختلف مانند اثبات‌گرایی (Positivism)، ابطال‌گرایی (Falsificationism)، و اقناع‌گرایی (Rhetoric) را در تحلیل پدیده‌های اقتصادی مقایسه کنند.
- ارزیابی اخلاقی (Value-ladenness) اقتصاد را بررسی کنند: نقش ارزش‌ها و قضاوت‌های هنجاری را در نظریه‌پردازی، مدل‌سازی و سیاست‌گذاری اقتصادی شناسایی و پیامدهای اخلاقی آن‌ها را تحلیل نمایند.

- مبانی اقتصاد اسلامی را تحلیل کنند: دیدگاه‌های هستی‌شناختی، معرفت‌شناختی و ارزش‌شناختی اقتصاد اسلامی را با اقتصاد متعارف مقایسه کنند.
- مهارت‌های تفکر انتقادی و تحلیل فلسفی را نشان دهند: با به کارگیری مبانی آموخته‌شده، نظریه‌های اقتصادی و گزاره‌های سیاستی را به صورت نقادانه مورد بحث و بررسی قرار دهند.

۲- پیش‌نیازهای درس

برای بهره‌مندی بیشتر از محتوای این درس، گذراندن دروس زیر توصیه می‌شود:

- اقتصاد کلان ۳

۳- منبع درسی

▪ منابع اصلی

- توکلی، محمدجواد. (۱۳۹۶). مبانی فلسفی و روش‌شناسی اقتصاد. پژوهشگاه حوزه و دانشگاه.
- دادگر، یدالله. (۱۳۹۶). درآمدی بر فلسفه اقتصاد. انتشارات سمت.

▪ منابع برای مطالعات بیشتر

- Kincaid, Harold (Editor). (2012). The Oxford Handbook of Philosophy of Social Science. Oxford University Press.
- Hausman, Daniel M. (Ed.). (2008). The Philosophy of Economics: An Anthology. Cambridge University Press.
- بولاند، لارنس. (۱۳۸۸). مبانی روش‌شناسی اقتصاد. ترجمه غلامرضا آزاد (ارمکی). نشر نی

۴- شیوه و مقاطع ارزشیابی

- ارزیابی مستمر: ۳ نمره
- ارزشیابی میان‌نیم‌سال: ۵ نمره (تاریخ امتحان: ۴ آذر ۱۴۰۴)
- تحلیل فلسفی و روش‌شناختی یک نظریه یا سیاست اقتصادی (حدود ۱۵۰۰-۱۰۰۰ کلمه): ۴ نمره
- ارزشیابی پایان نیم‌سال: ۸ نمره

جلسه	موضوع اصلی	مطالب و محورهای بحث
۱	مقدمه‌ای بر فلسفه اقتصاد	تعریف، تاریخچه، اهمیت و سؤالات بنیادین فلسفی در اقتصاد
۲	هستی‌شناسی (Ontology) در اقتصاد	ماهیت کنشگران اقتصادی، نهادها، فرآیندها و واقعیت اقتصادی
۳	مروری بر دیدگاه‌های هستی‌شناختی در اقتصاد اسلامی	مقایسه مبانی هستی‌شناختی اقتصاد متعارف و اقتصاد اسلامی
۴	روش‌شناسی ۱: اثبات‌گرایی و نقادی آن	مبانی پوزیتیویسم منطقی، کاربرد و نقدهای وارد بر آن در اقتصاد
۵	روش‌شناسی ۲: ابطال‌گرایی و نقادی آن	آراء کارل پوپر، نقش ابطال‌پذیری در اقتصاد و محدودیت‌های این رویکرد
۶	روش‌شناسی ۳: اقناع‌گرایی (Rhetoric) و نقادی آن	اقتصاد به مثابه یک گفتمان، نقش استعاره و زبان در اقتصاد (دیدگاه مک کلاسی)
۷	روش‌شناسی فرا تحلیلی‌گرایانه	رویکردهای تکمیلی و جدید در روش‌شناسی اقتصاد
۸	مروری بر روش‌شناسی در اقتصاد اسلامی	منابع شناخت، روش استنباط و روش‌شناسی خاص اقتصاد اسلامی
۹	معرفت‌شناسی (Epistemology) و اقتصاد	نظریه دانش، نقش پیش‌فرض‌ها، امکان شناخت قطعی در علوم اقتصادی
۱۰	ارزشیابی میان‌نیم‌سال	
۱۱	نااطمینانی و پیش‌بینی در اقتصاد	محدودیت‌های شناختی، مسئله پیش‌بینی و تأثیر آن بر نظریه و سیاست
۱۲	نقش مفروضات و ساده‌سازی در مدل‌ها	تحلیل فلسفی کاربرد مدل‌ها، واقع‌گرایی مفروضات و استنتاج از مدل‌ها
۱۳	مبانی ارزش‌شناختی (Axiology) اقتصاد	تفکیک بود و باید، مسئله ارزش‌گذاری در اقتصاد رفاه و سیاست‌گذاری
۱۴	مبانی ارزش‌شناختی اقتصاد اسلامی	مبنای ارزش‌ها، اهداف (مقاصد شریعت) و احکام اقتصادی در اسلام
۱۵	کاربرد مبانی فلسفی در مسائل معاصر	تحلیل موردی (Case Study) یک مسئله اقتصادی امروز با رویکرد فلسفی (مثلاً تورم، نابرابری)
۱۶	جمع‌بندی و مرور نهایی	

۶- راه‌های ارتباطی

- سامانه گفتمان: <https://edu.mofidu.ac.ir/Dashboard> (زمان تقریبی پاسخگویی: حداکثر یک هفته)
- دفتر در زمان مشاوره دانشجویی